דה יורה

מגזין הפקולטה למשפטים
ע"ש בוכמן באוניברסיטת תל אביב

ראש השנה תש"פ
ספטמבר 2019

יהיו זמנים במערב

לפני חודשים אחדים נבחר פרופ' אריאל פורת, מחוקרי המשפט החשובים בישראל, לנשיא החדש של אוניברסיטת תל אביב. בשיחה עימו הוא מספר על תוכניותיו למנף את הצלחת ההיי־טק המקומי כדי לתמוך בהמשך השגשוג של הפקולטות למדעים והנדסה, ובה בעת למשוך אלפי סטודנטים חדשים לחוגים ההומניסטיים הפועלים בצידו המערבי של הקמפוס

| עמוד 8 |

מלחמת המפרץ באולם המשפט | 6

האח הגדול עינו פקוחה | 12

מה למד מני מאוטנר מטדי רוזוולט? | 24

דבר הדקאן

ברוכים הבאים לדה־יורה, מגזין הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן. המגזין סוקר את ההתפתחויות והחידושים בפקולטה, מתוך מגוון פעילות רחב.

בשנה האחרונה הפקולטה למשפטים הגיעה לשיאים חדשים של הצלחות של הסטודנטים שלנו. דורגנו במ־קום הראשון מבין המוסדות באחוזי המעבר של בחי־נות לשכת עורכי הדין, עם אחוזי מעבר מרשימים של 97%. סטודנטים וסטודנטיות רבים מאוד מן התואר הראשון זכו במשרות התמחות יוקרתיות, ובכלל זה בבית המשפט העליון. צוות של סטודנטים זכה במ־קום הראשון בתחרות בין־לאומית יוקרתית במשפט בין־לאומי על שם פיקטה, ועוד הצלחות אינספור. הישגים אלה מעידים על החזון, השליחות והמחויבות של הפקולטה למצוינות. מחויבות זו, מעבר להבטחת חינוך משפטי מן המעלה הראשונה, מכוונת גם ליצי־רת קהילה שבה חברים הסטודנטים שלנו, הכוללים את כל חלקי החברה בישראל.

הפקולטה חווה תקופה של פריחה גם בפתיחת תו־כנית לימודים חדשה. התוכנית החדשה לתואר שני עיוני, שנמשכת שנת לימודים אחת, נהנית מביקוש עצום, ואת מחזור הלימודים הראשון התחילו לא פחות מ־160 סטודנטים. תוכנית קרן פרסול לתואר שני בין־לאומי הביאה השנה לתל אביב סטודנטים מ־16 מדינות! גם בתואר הראשון הייתה עליה מרשי־מה מאוד בהרשמה של עשרות אחוזים.

האמון הרב לו אנו זוכים מתומכינו הנדיבים הוא גורם משמעותי בהצלחתנו. זו הזדמנות להודות לקהילת התורמים של הפקולטה, שאליה הצטרפה השנה קרן "אגר-רויטמן-שני", שהוקמה ביוזמת האחיות עו"ד ציפי רויטמן ועו"ד יעל אגר, לזכר הוריהן חיה (קלרה) ודוד שמאל.

במהדורה זו תמצאו שילוב של חדשות וכתבות על מגוון רחב של נושאים אשר מציגים את האיכות ורוחב היריעה של הפעילויות שלנו. כפתיח תוכלו לקרוא על פעילותה של הקליניקה לצדק סביבתי והגנה על בעלי חיים, שה־גישה תביעה ייצוגית חשובה נגד המפעלים המזהמים במפרץ חיפה. הקליניקה תזכה השנה לתרומה נדיבה מאוד של קרן ג'רמי קולר ושל קרן פילנתרופית נוספת. בהמשך תקראו ריאיון מרתק עם פרופ' אריאל פורת, דקאן הפקולטה בעבר, ובו הוא חושף את תוכניותיו הע־תידיות כנשיאה החדש של אוניברסיטת תל אביב.

שיחה מעוררת מחשבה נערכה גם עם ד"ר מיקי זר, פוסט דוקטורנטית במרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה ובוגרת מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, שמספקת הצצה מטרידה לאובדן הפרטיות ברשת. לצד אלה, מתפרסמים בגיליון מאמרים, חדשות וכת־בות פרופיל על אודות חברי סגל, סטודנטים ובוגרים.

בסיום הגיליון מופיע שאלון מרגש עם פרופ' מני מאוטנר, שפרש לאחרונה מהפקולטה אחרי עשרות שנות הוראה ומחקר. בכך הוא מצטרף לחברי סגל נוספים שפרשו בעת האחרונה: פרופ' איל בנבנישתי, פרופ' ז'וז'ה ברונר ופרופ' אלימלך וסטרייך. אני רוצה להודות לארבעתם על עבודתם ופעילותם הברוכה שבוודאי תמשיך גם לאחר הפרישה, ולאחל להם ול־כלל קוראי הגיליון חג שמח ושנה בריאה ומאושרת.

בברכה,
פרופ' שרון חנס, דקאן

דה־יורה
מגזין הפקולטה
למשפטים
ע"ש בוכמן
באוניברסיטת
תל אביב

עורך:
שי אספריל

עיצוב גרפי:
מיכל גזבר

צילום שער:
יורם רשף

law.tau.ac.il
טל: 03-6407257
לתגובות והצעות:
deanlaw@tauex.tau.ac.il

עקבו אחרינו ב־

04
חדשות הפקולטה

06
מלחמת המפרץ

08
אריאל פורת בשיחה על עתיד המוסד האקדמי הגדול בישראל

12
מיקי זר מספקת הצצה מטרידה לעולם בלי פרטיות

16
עמית בכר רוצה להחזיר את האמון בלשכת עורכי הדין

18
כך הפך נדב פרסמן לאיש הקריאייטיב הבולט בישראל

20
שתי סטודנטיות מצטיינות מספרות קצת על הדרך המפתיעה לפקולטה

22
שני סיפורים על אהבה שניצתה בעקבות תוכנית חילופי הסטודנטים בפקולטה

24
מרסל פרוסט הגה שאלון.
מני מאוטנר הסכים לענות עליו

הפקולטה למשפטים
ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

חדשות הפקולטה בקצרה

בחודש שעבר נערך בפקולטה "המשפט המבוים ההיסטורי במ־שפט עברי" – פרי שיתוף פעולה בין הפ־קולטות למשפטים באוניברסיטת וינה, אוניברסיטת קרדוזו בניו יורק, אוניבר־סיטת מוסקבה ואוניברסיטת תל אביב, ובהובלת פרופ' **אריה אדרעי**. המש־פט המבוים, שאליו הגיעו הסטודנטים אחרי שבועיים וחצי של לימודי הכנה בתל אביב ובווינה, התנהל לכאורה ב־1759 בבית המשפט האימפריאלי בעיר המרכז־אירופית, שבעת ההיא הייתה בירתה של האימפריה הרומית הקדושה (הרייך הראשון). ההתדיינות המשפטית התנהלה בשפה האנגלית, ובלב לבה ניצב סכסוך ירושה בין יהודים מפרנקפורט, בהקשר לעיזבונו של יהודי עשיר וערירי שהותיר צוואה. הסטודנטים שהשתתפו במשפט המ־בוים נכנסו לנעליהם של פרקליטי הצ־דדים, ודנו בשאלות משפטיות מרתקות דוגמת: לאיזה בית משפט יש סמכות לדון בעניין, בית הדין היהודי או בית הדין של המדינה; על פי איזה דין צריך בית המשפט לדון, הדין העברי, או על פי המשפט הרומי; והאם הצוואה בכלל תקפה, על פי עקרונות שתי שיטות המשפט. בראש הרכב השופטים ישב שופט בית המשפט העליון ניל הנדל, שאף ניהל לאחר האירוע שיחה אישית ארוכה עם עשרים וארבעת הסטודנטים שהשתתפו בתוכנית, הממומנת על ידי קרן אליהו למחקר המשפט העברי ע"ש משפחת קושיצקי.

פרופ' **רונן אברהם**, המנחה האקדמי של הקליניקה לז־כויות אדם, ייסד את "נבחרת המ־נהלים והמנהלות הבכירים לאחריות חברתית", שמונה כיום כ־80 חברות וחברים. חברי הקבוצה התארגנו כדי להביע את דעתם על סוגיות חשובות בציבוריות הישראלית, ולאחרונה כמה עשרות מהם חתמו על עצומה שבה הם מביעים את התנגדותם לח־קיקות פרסונליות ולמהלכים שעלו־לים לפגוע בשלטון החוק בישראל.

פרופ' **מני מאוטנר**, מחשובי חוקרי המשפט של זמננו, פרש הקיץ מהפקולטה אחרי עשרות שנים שבמהלכן חינך דורות של משפטנים. בכנס פרישה בן יומיים שנערך לכבודו בפקולטה, הגיעו בכירי עולם המשפט לחלוק לו כבוד. בכך מצטרף מאוטנר לפרופ' ז'וז'ה ברונר, פרופ' אלימלך וסטרייך ופרופ' איל בנבנישתי, שפרשו בעת האחרונה מהפקולטה אחרי שנות הוראה רבות. בהצלחה!

הפקולטה השיקה תוכנית חדשה לתואר שני בראשותו של פרופ' **יורם דנציגר**, לשעבר שופט בית המשפט העליון. התוכנית, הפרושה על פני שנה אחת (ארבעה סמסטרים), כוללת קורסי ליבה אטרקטיביים שיועברו על ידי טובי המרצים והמרצות בפקולטה. הלימודים במהלך הסמסטר יתקיימו בימי שלישי אחר הצהריים ובימי שישי בוקר. הלימו־דים בסמסטר קיץ יתקיימו במשך שבוע מרוכז, בזמן פגרת בתי המשפט. בתוכ־נית שלושה מסלולי התמחות: מסחרי אזרחי, פלילי־פורנזי וציבורי.

הפקולטה חתמה בשנה שעברה על הסכם שיתוף פעולה אקד־מי עם בית הספר למשפטים של המכון למדע המדינה בפריז (סיינס פו). בחודש מרס האחרון נערך בפריז כנס משותף לפקולטות בשם "הגירה וזכויות אדם", שנתמך ע"י הגב' בטינה רות'. בין המר־צים בכנס: פרופ' **ישי בלנק** ופרופ' **איסי רוזן-צבי**. בחודש יוני התקיים אירוע התרמה לטובת שיתוף הפעולה. מר פר־נסואה היילברון, יו"ר אגודת הידידים של הפקולטה בצרפת, דניאל שמול ועו"ד אודיל כהן פעלו רבות לקידומו. במקביל, נסעה משלחת מהפקולטה, בראשות פרופ' **רועי קרייטנר**, לשבוע הדוקטור־נטים במכון. עוד בנוסעים לפריז: פרופ' **מיכאל בירנהק** והדוקטורנטים **אור כהן־ששון**, **בל יוסף**, **ודלית פליישהקר**.

סטודנטים שהשתתפו במשפט המבוים ההיסטורי, לצד שופט בית המשפט העליון ניל הנדל ופרופ' אריה אדרעי (משמאל).

צילום: באדיבות נעם חפץ

הפקולטה זכתה בתחרות הבין־לאומית למשפט הומניטרי ע"ש פיקטה Concours Jean-Pictet, שה־תקיימה בצרפת ובמרכזה התמודדות עם סימולציות משפטיות בלחץ זמן. הצוות שייצג את הפקולטה – ושהורכבה מהס־טודנטים **דינה ווקר**, **ליאן יאסין** ו**תומר לוינגר** – גבר על למעלה מ־50 צוותים שייצגו אוניברסיטאות מכל העולם.

פרופ' **דפנה הקר** זכתה בפרס הצ־טיינות אקדמית ע"ש עו"ד מישל הלפרין, המוענק ע"י אוניברסיטת בן־גוריון. נושא הפרס הוא "חוק ומשפט, מדיניות וזכויות אדם בעידן הגלובלי".

פרופ' **אהוד קמר** זכה בפרס פתאל לחוקר מצטיין בחקר המ־שפט לשנת תשע"ט. הפרס, שניתן ע"י הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה, ניתן השנה על מצוינות אקדמית ותרומה משמעותית לקידום השיח והידע המשפטי בתחום המשפט המסחרי.

פרופ' **אלון קלמנט**, פרופ' **אסף יעקב** וד"ר **יובל פרוקצ'ייה** קיב־לו את פרס פולונסקי למאמר מצטיין בתחום דיני הנזיקין ע"ש עו"ד אהרון פולונסקי ז"ל.

ד"ר **דורין לוסטיג** זכתה בפרס צלטנר לחוקרת הצעירה לשנת תשע"ט.

ד"ר **מיקי זר** זכתה בפרס בהט לשנת 2019 עבור ספרה העתיד להתפרסם: "הדרמה הטכנולוגית בזירת המידע, פרטיות מעקב והתנגדות", וב־פרס צגלה לחוקר צעיר עבור מאמרה: "אנשים שקראו מאמר זה התעניינו גם ב...: על הקשר בין פרטיות לפרופילינג". ד"ר זר היא פוסט דוקטורנטית במרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה. את התואר השני והשלישי השלימה במרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, שהוקם הודות לתרומתה הנדיבה של **משפחת מיתר**.

23 סטודנטים התחילו לאחרונה את לימודיהם בתוכנית קרן פרסול לתואר שני בין־לאומי. הסטודנטים הגיעו לפקולטה מ־16 מדינות, ובהן ארה"ב, סין, הודו, בריטניה, גרמניה, ספרד, קניה ונפאל. התוכנית הוקמה בזכות תרומה נדיבה מאת הגב' **רות פרסול**.

ד"ר **לינה שלייאמה** זכתה ב"מענק גוגנהיים" היוקרתי. כעמיתת גוגנהיים תמשיך שלייאמה לעבוד על פרויקט המחקר הנוכחי שלה, שבוחן תקדימים היסטוריים והצדקות משפטיות במשפט האיסל־מי, ובנוסף תערוך מחקר משותף בנו־שא משפט דה־קולוניאלי השוואתי.

חמישה מתוך ארבעה־עשר המ־ענקים שאותם העניקה השנה הקרן הלאומית למדע (ISF), ניתנו לחוקרים מהפקולטה: פרופ' **ליאורה בילסקי** (ג'נוסייד תרבותי: בין המשפט הפלילי לאזרחי); פרופ' **איסי רוזן־צבי** ופרופ' **ישי בלנק** (אזוריות כמושג משפטי); פרופ' **אהוד קמר** וד"ר **קובי קסטיאל** (קשרי דירקטורים בלתי־תלויים עם בעלי שליטה: מחקר אמ־פירי); ד"ר **נטלי דודזון** (כיצד האלי־מות הביתית הפכה לעינויים: חקר סוציו-משפטי); ד"ר **אליאב ליבליך** (דיני הכיבוש במשפט הבין־לאומי לאור מאפייני השליטה במערכת הבין־לאומית הנוכחית).

המחזור החדש בתוכנית קרן פרסול. סטודנטים מ־16 מדינות

צלם: יאיר לנדלר

הפקולטה פיתחה פעילות אקד־מית בתחום ההגנה על בעלי חיים במשפט. מלבד הקליניקה לצדק סביבתי והגנה על בעלי חיים, הוכנס בשנה שע־ברה קורס חדש למערכת השעות, בח־סות קרן **ג'רמי קולר**, ובו ניתנת תמונה כללית של המציאות הכלכלית־חברתית ושל ההקשרים האידיאולוגיים שעל בסי־סם צומחים דיני ההגנה על בעלי־חיים.

במכון לאמנויות המשפט, בראש־שות השופטת בדימוס ד"ר **דפנה אבניאלי** ובחסות הכשרת הישוב, מתקיימים קורסים מעשיים שונים, המיועדים לעורכי דין, רופאים, מהנד־סים ורואי חשבון. ברשימת הקורסים: הכשרת מגשרים ובוררים, ניהול משא ומתן עסקי, רפואה למשפטנים ועוד.

משמר המפרץ

הקליניקה לצדק סביבתי ולהגנה על זכויות בעלי חיים הגישה תביעה ייצוגית אמיצה, ובה היא דורשת מבית המשפט להטיל זרקור על אחת מהסוגיות הכאובות הקשורות לבריאות הציבור בישראל

מפעל במפרץ חיפה. בשורת הנתבעים נמצאים כמה מהגופים העוצמתיים במשק

צילום: iStock

ערן ציון, מנהל הקליניקה לצדק סביבתי. בתחילה עמד בפני שוקת שבורה

צילום: יורם רשף

הקליניקה לצדק סביבתי בפקולטה הגישה לאחרונה לבית המשפט המחוזי בירושלים בקשה לאישור תביעה ייצוגית כנגד 30 חברות המחזיקות במפעלים במפרץ חיפה. הבקשה הוגשה בשם "עמותת אזרחים למען הסביבה", שפעלה לאורך השנים להעלאת המודעות לכמה סוגיות סביבתיות. אחת הכאובות שבהן היא תחלואת הסרטן העודפת במפרץ חיפה, והקשר האפשרי בינה לבין זיהום סביבתי הנובע מפעילותם של כמה מהמפעלים באזור.

בתביעה – שעליה חתומים ד"ר עו"ד ערן ציון, מנהל הקליניקה, ועורכי הדין הפרטיים אסף פינק, עומר פלד וגיל רון – נחשפו נתונים רבים אודות השיעור העודף של חולי סרטן הריאות וסרטן הלימפומה (שאינו הודג'קין) באזור מפרץ חיפה לעומת הממוצע הארצי, ונטען כי הגורם לכך הוא פעילותם המזהמת של המפעלים.

לחיזוק הטענות צורפו נתונים המעידים כי שיעור הגברים שהתגוררו בחיפה או בסביבתה ושאובחנו לאורך העשור הקודם בסרטן ריאות חודרני (הקשור לשאיפת גזים רעילים באוויר) היה גבוה ב-16-22% משיעור הממוצע הארצי באותן שנים, ושיעור הנשים החיפאיות שאובחנו באותה מחלה באותן שנים היה גבוה ב-15-26% מהמוצע הארצי. בכל הקשור לסרטן הלימפומה (שנמצא קשר סיבתי בינו לבין התנדפות באוויר של כימיקלים שונים, ובהם בנזן, פורמלדהיד וטריכלוראתילן), היה שיעור הגברים המאובחנים גבוה ב-19-25% מהממוצע הארצי, ושיעור הנשים הגבוה מהממוצע עמד על 13-18%.

בשורת הנתבעים ניתן למצוא כמה מהחברות העוצמתיות במשק, דוגמת חברת החשמל, נשר מפעלי מלט, מספנות ישראל, בתי זיקוק חיפה, וכן את שלוש חברות הדלק הגדולות בישראל. לדברי התובעים, ניסיונות ההידברות עם הגופים הללו בטרם הגשת התביעה כשלו, ועל כן הם מבקשים מבית המשפט לקבוע כי הנתבעים התרשלו ועברו על חוק אוויר נקי, ולמנות ממונה או ועדה שתפקידם יהיה לקבוע את סכום הפיצוי שישולם לכל אחד מ-3,000 חברי הקבוצה (תושבי האזור, בהווה או בעבר, שחלו באחת משתי המחלות). לטענתם, על הפיצוי לכלול שיפוי בגין הוצאות רפואיות בהווה ובעתיד וכן פיצוי בעקבות אובדן כושר השתכרות לחולים ולבני משפחותיהם.

התביעה נולדה לפני למעלה משלוש שנים, כשלמשרדי הקליניקה נכנסה אישה חיפאית וסיפרה על סוגיה הקשורה לזיהום במפרץ. בקליניקה לא סברו שהם יכולים להציע לה מענה משפטי, אבל סיפורה נגע לליבם. לאחר הפגישה הסכימו ציון ופינק, שעבד אז בקליניקה במשרה חלקית, שיש צורך למצוא פתרון משפטי לתסכול של רבים מתושבי האזור, אבל הרגישו שהם עומדים בפני שוקת שבורה.

כמה חודשים לאחר מכן, בספטמבר 2015, הוכרעה פרשת הקישון באופן סופי בבית המשפט העליון, ונדחתה על ידי השופט יצחק עמית בטענה כי לא הוכח כל קשר סיבתי בין תחלואת הצוללנים והדייגים בנחל הקישון לזיהום המפעלים. לכאורה היה אמור הגולל להיסתם על האפשרות להמשיך ולתקוף את הסוגיה, אלא שמפסק דינו של עמית הסיקו ציון ופינק שהדרך לתקוף אותה עוברת בתביעה ייצוגית שעילתה נזיקית. אחרי שקראו כל מילה בפסק הדין ובפסקי דין רלוונטיים (בי"ח כרמל חיפה נגד מלול; מעין צבי נגד קרישוב ועוד) הסיקו כי אם יוכיחו תחלואה עודפת מעל הממוצע הארצי, יוכלו לדרוש פיצוי נזיקי יחסי.

ביולי האחרון, אחרי יותר משלוש שנים של איסוף מידע רפואי בהיקף עצום ועיבוד המסקנות המשפטיות, הוגשה סוף סוף הבקשה ומיד הכתה גלים. כלי תקשורת רבים ציטטו את הנתונים המטרידים שנאספו על ידי התובעים, ובכך הציפו פעם נוספת את אחת הסוגיות הכאובות הקשורות לבריאות הציבור בישראל. ■

התשיעי

נשיא אוניברסיטת תל אביב הוא אחד התפקידים החשובים במערכת החינוך בישראל. לפני ארבעה חודשים נבחר לתפקיד פרופ' אריאל פורת, בשר מבשרה של הפקולטה למשפטים. פגשנו אותו כדי לשוחח על כמה סוגיות בוערות

צילום: גל חרמוני

מן קצר אחרי שנבחר לנשיאה התשיעי של אוניברסיטת תל אביב, מיד אחרי שהצהיר בהתרגשות כי מדובר בתפקיד חייו, מיהר אריאל פורת למנות שורה של אתגרים שעומדים לפ־תחו. הוא הבהיר כי בכוונתו להתמודד עם סוגיות בוע־רות דוגמת הירידה במעמד מדעי הרוח, השינויים הט־כנולוגיים שמשפיעים על אופי ההוראה האקדמית ועל התרוקנות הכיתות, בריחת המוחות, ועל רצונו להפוך את האוניברסיטה למוסד בין־לאומי ורב תחומי.

בשיחה לכבוד מינויו הוא מצהיר שהאוניברסיטה, בדומה לפקולטה למשפטים, מוכרחה לשאת את עיניה גם אל מעבר לים ולהפוך למוסד עם זרועות ומוניטין גלובליים. "הפקולטה למשפטים היא אכן חלוצה בקמפוס במישור הבין־לאומי", הוא אומר ל"דה-יורה". "בהחלט יש לשאר היחידות בקמפוס מה ללמוד ממנה, בין אם בתוכניות חילופי סטודנ־טים, בין אם בתוכנית הבין־לאומית בשפה האנגלית או בתוכניות המשותפות עם אוניברסיטאות אמרי־קאיות, ובין אם בקורסים באנגלית הניתנים על ידי פרופסורים זרים".

ומהם המהלכים שאתם מתכוונים לבצע כדי לקדם את החזון הזה?

"כרגע יש שלושה כיוונים שאנחנו בוחנים. הראשון מתייחס לתוכניות באנגלית. כיום האוניברסיטה מצי־עה כמה תוכניות לימוד באנגלית, רובן לתואר שני. יש שתי תוכניות באנגלית לתואר ראשון (הנדסת חשמל ו-Liberal Arts), והייתי רוצה לראות יותר תוכניות כאלה. אין סיבה שלא נציע תוכניות לתואר ראשון באנ־גלית גם בפקולטה למדעי החברה או בפקולטה לניהול, וייתכן שגם אפשר להציע קורסים באנגלית לתארים מתקדמים במדעי המחשב, ואז יוכלו ללמוד פה גם סטודנטים מחו"ל. החלק השני מתייחס לתוכניות בין־לאומיות משותפות. כיום יש באוניברסיטה שלוש תו־כניות משותפות עם אוניברסיטאות מובילות בחו"ל: בפקולטה לניהול יש את התוכנית המשותפת קלוג־רקנאטי (בשיתוף עם ביה"ס למנהל עסקים של אוני־ברסיטת נורת'ווסטרן), ובפקולטה למשפטים יש את תוכנית ברקלי למשפט מסחרי ותוכנית נורת'ווסטרן למשפט ציבורי. הייתי רוצה לראות הרבה יותר תוכ־ניות הוראה משותפות כאלה, או תוכניות מחקר משו־תפות. יש באוניברסיטה יותר מ-30 בתי ספר, ושלוש תוכניות משותפות זה מעט מדי. הכיוון השלישי הוא להקים שלוחות של האוניברסיטה במקומות שונים בעו־לם, תוך התמקדות בתחום שאנו חזקים בו במיוחד, כמו יזמות או היי-טק. זה יכול לשפר מוניטין, למשוך סטו־דנטים וכמובן שאם זה גם יגדיל הכנסות, לא נתנגד".

כמעט ונטש את הקריירה האקדמית

הוא בן 62, נשוי ואב לשלושה. אחרי שירותו הצ־באי כקצין מודיעין, כשנרשם ללימודי משפטים באוניברסיטת תל אביב, היה משוכנע שילך בעקבות הוריו: יעבוד כעורך דין ואולי ישב גם הוא יום אחד – ממש כמו שניהם – על כס השיפוט. אלא שעם סיום לימודי התואר הראשון, ואחרי התמחות בפרקליטות האזרחית במחוז תל אביב, מצא את עצמו במסלול ישיר לדוקטורט בפקולטה.

בעת לימודי הדוקטורט היו לו ספקות רבים בדבר עתי־דו באקדמיה. כדי להחליט בעניין באופן סופי נסע לפו־סט דוקטורט בבית הספר למשפטים באוניברסיטת ייל. רק שם החליט שעתידו אינו נמצא בפרקטיקה המשפ־טית אלא באקדמיה. זה קרה הודות לקורס שלמד אצל גוידו קלברזי (Calabresi), אחד מאבותיו של "הניתוח הכלכלי של המשפט", תחום מחקרי שהלך וצבר מעמד באותם ימים בכמה אוניברסיטאות בארה"ב. "בקורס של קלברזי הבנתי בפעם הראשונה שאפשר להסתכל על תחום משפטי שלם דרך התיאוריה העומדת בבסיסו, וזה מה שעשה את השינוי", נזכר פורת. "יש להניח שאם הייתי מגיע לייל לפני שקלברזי ואחרים התחילו לפתח את הניתוח הכלכלי של המשפט, הייתי חוזר ארצה, נוטש את העולם האקדמי והופך לעורך דין. אני חושב שאולי יכולתי להיות עורך דין לא רע".

אבל מאחר שהוא כן נכח באותו קורס שהילך עליו קסם, חזר ארצה וקיבל את הצעתו של דקאן הפקול־טה דאז, אוריאל רייכמן, והצטרף לסגל ההוראה. הוא חקר ולימד דיני חוזים ודיני נזיקין, שילב בהוראתו ובמחקריו את התיאוריות הבינתחומיות שספג לרא־שונה ביל והתארח כמרצה אורח באוניברסיטאות שיקגו, סטנפורד, קולומביה, ניו יורק, וירג'יניה וברק־לי. במקביל, עמד בראש מרכז-על צגלה, ובתפקידו זה ייסד וערך את כתב העת Theoretical Inquiries in Law, שעוסק בהיבטים תיאורטיים של המשפט וזוכה להערכה בין־לאומית עצומה.

בשנת 2002, על רקע משבר כלכלי שהעיב על

"כשאנשים נמצאים בתחילת שנות ה־20 לחייהם הם חושבים על הלימוד בצורה אינסטרומנטלית והולכים ללמוד תחומים שיתנו להם מקצוע. ייתכן שזו הסיבה שרבים מהם זונחים את מדעי הרוח, שנתפסים בעיניהם כלא פרקטיים. אבל שכשאנשים מצויים בתוך מעגל העבודה, למשל, בשנות השלושים או הארבעים לחייהם - רופאים, עורכי דין, אנשי היי־טק - הם דווקא יעדיפו ללמוד תואר שלא בתחומים ה"פרקטיים", אלא במדעי הרוח. אני חושב שצריך לקחת את הקהל הזה ברצינות, ולהציע לו מסלולי לימוד שמתאימים לו"

הפקולטה למדעי הרוח. מגמת התכווצות

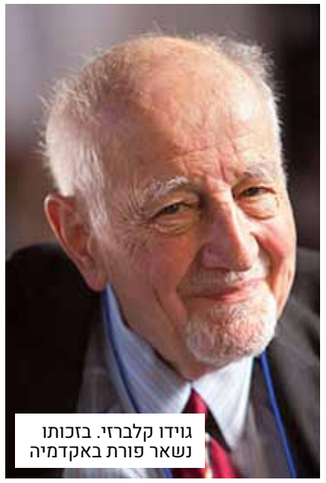
גוידו קלברזי. בזכותו נשאר פורת באקדמיה

צילום: אתר אוניברסיטת ייל

האוניברסיטה, מונה לדקאן הפקולטה והוא בן ארבעים וחמש בלבד. במסגרת זו יזם את הקמת שתי תוכניות המנהלים הבין־לאומיות הראשונות באוניברסיטה שאינן בבית הספר למנהל עסקים: תוכנית ברקלי למשפט מסחרי ותוכנית נורת'ווסטרן למשפט ציבורי, שנועדו, בין היתר, להגדיל את הכנ־סות הפקולטה ממקורות חוץ-תקציביים.

את שיתוף הפעולה הראשון טווה הודות לקשרים מק־צועיים עם עמיתים בבית הספר למשפטים באוניברסיטת ברקלי, ובראשם עם רוברט קוטר (Cooter), שלימים יכתוב איתו ספר שיעסוק בסוגיית התמריצים בדיני נזי־קין וחוזים. קוטר ועמיתיו האמינו בפוטנציאל הברית המקצועית עם הפקולטה מתל אביב, לא מעט בזכות פורת ובזכות סגן הדקאן דאז, פרופ' עמרי ידלין, שה־שלים את הדוקטורט שלו בברקלי וזכה שם להערכה רבה. התוכנית המשותפת הייתה להצלחה גדולה, והולידה כעבור שנים אחדות את שיתוף הפעולה עם אוניברסיטת נורת'ווסטרן במשפט ציבורי.

במקביל לפיתוח התוכניות החוץ-תקציביות, הנהיג פורת מסלול קבלה חלוצי לתואר הראשון. המסלול יועד לבוגרי תיכון מצטיינים מהפריפריה, ללא תלות בציוני הבחינה הפסיכומטרית, וכבר בסוף השנה הס־תבר שהיוזמה זכתה להצלחה אדירה (שבעה מתוך עשרת הסטודנטים שהתקבלו ללימודים בפקולטה באפיק קבלה זה סיימו את לימודיהם בציון העובר את רף ההצטיינות בפקולטה, כאשר תשעה מתוכם כלל לא היו מתקבלים ללימודים אילו היו נדרשים לעמוד בתנאי הקבלה הרגילים). בעקבות ההצלחה הונהג המסלול גם בפקולטות אחרות בקמפוס.

שנותיו במשרד הדקאן הותירו רושם בהנהלת האוניברסיטה. ב-2013 מונה לשבת בראש ועדת ההיגוי האסטרטגי של האוניברסיטה, שהוקמה במט־רה לבחון שינויים במבנה ובניהול האקדמי של המו־סד. במסגרת זו הכיר לעומק את כל יחידות הקמפוס, ובסוף התהליך הופק דו"ח בשיתוף עם חברת הייעוץ שלדור. "דו"ח פורת", כפי שכונה באותם ימים, יושם והביא לשינויים מבניים מרחיקי לכת באוניברסיטה.

בשנים שלאחר מכן הוא המשיך ללמד ולחקור בפקול־טה ומעבר לים, זכה במספר פרסים (בהם בפרס א.מ.ת היוקרתי) ומונה כחבר באקדמיה הלאומית למדעים.

ההישגים האקדמיים, לצד ניסיונו הניהולי באוניברסיטה, הם שגרמו לסנאט האוניברסיטה ול־חבר הנאמנים לחשוב שהוא האדם המתאים לתפ־קיד. ייתכן שגם העובדה שהגיע מהצד המערבי של הקמפוס – כינוי לפקולטות הכוללות את מדעי הרוח והחברה, אומנויות, ניהול ומשפטים – אחרי שני נשיאים שהגיעו מהפקולטה למדעים מדויקים, סייעה לו להיבחר.

חשוב להבין שהדיון ביחסי מזרח-מערב בקמפוס אינו עניין גיאוגרפי שולי, אלא כזה שמעסיק את קברניטי האוניברסיטה בשנים האחרונות. בעוד שהצד המזר־חי – מדעים מדויקים, הנדסה ורפואה – זוכה לעדנה, בין היתר בשל מעמדה האיתן של תעשיית ההיי-טק הישראלית, חלקים משמעותיים מהצד המערבי דו־עכים. אמנם הפקולטה למשפטים וחוגים מסוימים במדעי החברה עדיין נהנים מיוקרה בקרב הסטודנטים וממוניטין בין־לאומי, אבל חלק מן החוגים בצד הזה של הקמפוס הולכים ומתכווצים.

פורת חושף תוכניות להתמודד עם הירידה בביקוש ללימודי מדעי הרוח והחברה: "כשאנשים נמצאים בתחילת שנות ה־20 לחייהם הם חושבים על הלי־מוד בצורה אינסטרומנטלית והולכים ללמוד תחו־מים שיתנו להם מקצוע. ייתכן שזו הסיבה שרבים מהם זונחים את מדעי הרוח, שנתפסים בעיניהם כלא פרקטיים. אבל שכשאנשים מצויים בתוך מעגל העבודה, למשל, בשנות השלושים או האר־בעים לחייהם – רופאים, עורכי דין, אנשי היי-טק – הם דווקא יעדיפו ללמוד תואר שלא בתחומים ה"פרקטיים", אלא במדעי הרוח. אני חושב שצריך לקחת את הקהל הזה ברצינות, ולהציע לו מסלו־לי לימוד שמתאימים לו. זה יכול להגדיל את מספר הסטודנטים במדעי הרוח בעשרות אחוזים. בנוסף, אנחנו בוחנים גם אפשרות נוספת, לתואר בן ארבע שנים, שישלב בין מדעי המחשב לבין חוגים במד־עי הרוח והחברה. זה יהיה תואר תלת חוגי, ובוגרי התוכנית הזו יהיו מגוונים ורחבי אופקים".

וגם ישלב בפקולטה למדעי הרוח סטודנטים שכנ־ראה לא היו מגיעים אליה.

"נכון".

בפקולטות האלה, יותר מאשר בפקולטות למדעים מדויקים, יש גם כיתות ריקות. אחת הטענות מנמ־קות את התופעה הזאת בכך שאופי הלימוד בה לא השתנה מזה מאות שנים, למרות כניסת טכנולוגיה שמאפשרת לימוד מרחוק או הוראה באופן אחר. היום סטודנטים לא צריכים לנכוח בהרצאה בת שעה וחצי, כשבסלולר יש עולם ומלואו.

"בהחלט היינו רוצים שבעוד כמה שנים שיטת ההוראה תיראה אחרת. אנחנו מתכוונים להכניס לכיתה טכנולו־גיה, שתהפוך את ההוראה לאינטראקטיבית ומעניינת יותר, וגם האפשרות של לימוד מקוון המשולב בהוראה בכיתה הוא משהו שנקדם. מזה שנים שאנחנו עדים לי־רידה בנוכחות בכיתות ואסור לנו להשלים עם כך".

מכתב זועם לשר החינוך וגעגועים לשיקגו

זמן קצר אחר מינויו כבר השמיע פורת את קולו בסו־גיה ציבורית. יחד עם הרקטור פרופ' ירון עוז כתב מכתב חריף לשר החינוך רפי פרץ, ובו עמד על אי החוקיות של החלטת השר שלא להאריך את כהונתו של חבר הות"ת מאוניברסיטת תל אביב, פרופ' יוסי שיין. פורת ועוז ראו בכך ניגוח פוליטי של פרופ' מקצועי, שנודע בהתנגדותו להקמת הפקולטה לרפואה באוניברסיטת אריאל, ומיהרו לשלוח מכתב נוקב אל השר.

"שיין היה חבר ות"ת למופת, שייצג דעות עצמאיות בלא מורא ובלא חשש. לא אחת עמדתו לא עלתה בקנה אחד עם עמדותיו של שר החינוך שקדם לך בתפקיד (נפתלי בנט)", נכתב במכתב. "חששנו הוא שבשל כך לא הוארכה כהונתו. חבר ות"ת מתאים לתפקידו בראש ובראשונה בזכות עצמאותו המחש־בתית. פסילתו דווקא בשל כך – מהווה פעולה בלתי־סבירה בעליל, ועל כן היא פסולה".

המכתב לא שינה את החלטתו של השר, אבל סימן כי פורת נחוש להגן על חברי הסגל באוניברסיטה, גם אם מדובר בפתיחת חזית מול הסמכות הפוליטית הבכירה במערכת החינוך. במישור אחר, חולק פורת שבחים למנכ"ל משרד החינוך שמואל אבואב, וחושף שהנהגת האוניברסיטה מבקשת לקדם בשיתוף פעו־לה איתו תוכנית שתיטיב את מצבם של בוגרי תואר שלישי וגם של תלמידי מערכת החינוך בישראל. לפי אותה תוכנית, מספר מסוים של בוגרי תואר שלישי (שרובם המכריע לא מקבלים תקנים במוסדות להש־כלה גבוהה ונאלצים למצוא משרה שלא הולמת את הכשרתם כחוקרים) ייקלטו כחוקרים באוניברסיטה, אך לא יִלמדו בה אלא במערכת החינוך.

"בוא נחשוב על דוקטור להיסטוריה, למשל, שלא קיבל משרה אקדמית", הוא מדגים, "לפי התוכנית שאנחנו רוצים לקדם, הוא יוכל להשתתף בקבוצות מחקר באוניברסיטה, בכנסים וכו', במקביל לכך שהוא מורה בתיכון. אני חושב שזה win win. זה טוב לחוקר, ששומר כך על הקשר עם עולם המחקר, זה טוב למע־רכת החינוך שתוכל למשוך כוח אדם מצוין להוראה, וזה טוב לאוניברסיטה שתהנה מנוכחותם של חוקרים אלה בקמפוס".

התלהבותו של פורת ניכרת כשהוא מדבר על הר־עיונות שברצונו לקדם באוניברסיטה, אבל נדמה שעיניו ניצתות במיוחד כשהוא שב לדבר על נושאים הקשורים למחקר שלו. הוא מתגאה למשל בכך שב־זמן שהיה דקאן הפקולטה למשפטים, המשיך במרץ בפעילותו המחקרית. הוא הצליח במשימה הלא פשוטה הזו בזכות כך שהקדיש את יום חמישי בשבוע לעבודת המחקר וגלש איתה לסופי-שבוע של עבודה. בימים אלה הוא נמצא לקראת השלמת כתיבת ספר, יחד עם פרופ' עמרי בן שחר, שיעסוק בפרסונליזציה של המשפט, ולמרות תפקידו החדש והתובעני הוא נחוש להשלים אותו. יחד עם זאת הוא מודע לכך שבחמש השנים הבאות הוא ייאלץ לזנוח כמעט כליל את עבודתו המחקרית, ורגע לפני סיום השיחה מוסיף שיתגעגע במיוחד לביקורים באוניברסיטת שיקגו. "זה מקום מדהים בו התארחתי בחמש עשרה השנים האחרונות מדי שנה, ותמיד מילא אותי באנרגיות וב־רעיונות. הביקורים שם בהחלט יחסרו לי". ■

זר לא יבין

ד"ר מיקי זר, בוגרת מרכז צבי מיתר שזכתה בפרסים אחדים על מחקריה בתחום הפרטיות, מפנה זרקור אל הצדדים האפלים של האינטרנט

ב שנת 2012, בכתבה בניו יורק טיימס, נחשף כיצד אלגוריתם שפותח על ידי מחלקת המחקר של ענקית הקמעונאות "טארגט" (Target) הצליח לזהות את צרכניות הרשת המצויות בשליש הראשון של הריונן, ולעתים עוד לפני שהן עצמן ידעו על כך.

הנהלת "טארגט" התייחסה לאלגוריתם הזה כגביע הקדוש, מאחר שמחקרים לימדו שנשים אחרי לידה, להבדיל מצרכנים אחרים, נוטות לרכז את הקניות שלהן בבית כלבו אחד. לפני פיתוח האלגוריתם נהגו חברות קמעונאיות לעקוב אחר מאגרי הלידות הציבורי, ולשלוח קופונים לנשים שילדו, ובהם הנחות על מוצרים לתינוק ולאם הטרייה. אבל ב"טארגט" רצו להקדים את המתחרים: זיהוי אימהות טריות זה נחמד, אבל זיהוי אימהות לעתיד זה כבר משהו מיוחד. התובנה הזו הובילה את מחלקת המחקר השיווקי של טארגט לבצע אנליזות סטטיסטיות מורכבות כדי לזהות לפני המתחרים את הנשים שבהיריון. הניתוחים התבססו שמתבססות על מאגר המידע שעליו חלשה הרשת, ושבו אפשר היה לראות את המוצר שרכש כל צרכן, כל עוד שילם בכרטיס המועדון שלו (שמזכה בהנחות). אחרי מחקר ארוך איתרו הסטטיסטיקאים עשרים וחמישה פריטים, דוגמת ויטמינים, קרם גוף או סבונים מסוימים, שאם לקוחה מסוימת מתחילה לרכוש אותם, הדבר עשוי להציע על כך שהיא בשלב מוקדם של הריונה. האלגוריתם היה כה מתוחכם ומורכב, עד כי פילוח סל המוצרים יכול היה לצפות מהו הסיכוי שהלקוחה בהיריון ומתי היא צפויה ללדת.

חברת המעקב כבר כאן

ההפניה לכתבה בניו יורק טיימס הופיעה ב"אנשים שקראו מאמר זה התעניינו גם ב...": על הקשר בין פרטיות לפרופיילינג", מאמרה של ד"ר מיקי זר, כיום פוסט דוקטורנטית במרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה, ומי שהוכרזה לאחרונה גם כזוכה בפרס בהט לשנת 2019, עבור ספר עיון שעתיד לראות אור בקרוב, ומתבסס על עבודת הדוקטורט שכתבה במרכז צבי מיתר בפקולטה. הספר, כמו עבודת הדוקטורט, יעסוק בסוגיית הפרטיות והמעקב בזירת המידע.

המאמר, שזכה בשנה שעברה בפרס צגלה, פורסם בכרך האחרון של כתב העת "משפט, חברה ותרבות", שהוקדש לדרך שבה הטכנולוגיה הפכה את החברה האנושית בת ימינו ל"חברת מעקב" – ביטוי עשוי לעורר קונוטציות המזכירות את המשטרים הטוטליטריים בגוש המזרחי של המחצית השנייה של המאה ה-20. אלא שלא על הק.ג.ב או השטאזי מדבר הכרך, אלא על הדרך שבה ממשלות ותאגידים מסחריים מצליחים, הודות לטכנולוגיה המתקדמת, לחלוש על מאגרי נתונים אדירים שמספקים מידע רחב היקף אודות האזרחים והצרכנים. אחדים מהמאמרים עוסקים באובדן הפרטיות של האזרח מול ממשלתו, ואילו אחרים, כמו מא־

מיקי זר.
עובדת עד היום
כעורכת סרטים

צילום: גילת נוימן

"זו פריבילגיה מאוד גדולה, להיות מישהו שיש לו פרטיות ברשת. יש כאן הפרדה מעמדית חדשה - בין הרבים שלהם אין פרטיות, לבין המעטים שיש להם - שקשה עדיין לדעת מה יהיו ההשלכות שלה"

מרה של זר, עוסק באיסוף מידע אישי על ידי תאגידים.

זר מתמקדת בזירת הצרכנות הגדולה בעולם – האינ־טרנט – ומתארת תמונת מצב מטרידה של אובדן פר־טיות ברשת, ואדישות ציבורית להשלכותיו. יתרה מכך, היא מסבירה כיצד הגולש מוצא את עצמו לעתים קרובות צורך תכנים המוכוונים אליו, מבלי שהוא מודע לכך, ופועל בהתאם לנורמה שנקבעת על ידי אנליזות וסטטיסטיקות, ולא על ידי רצונו החופשי.

מצב זה, לדבריה, פוגע בחירותו האישית של כל אחד מאיתנו, ויוביל בסופו של דבר לחברה הומוג־נית, שחושבת ומתנהגת על בסיס נורמות שהוכתבו על ידי תאגידי המידע.

כל אחד מאיתנו יודע שפעילותו ברשת מנוטרת, ובכל זאת אנחנו ממשיכים לפעול בה. הרי יש לגולש הממוצע כל מיני אפשרויות להגביל את הפגיעה בפ־רטיות שלו, ורוב רובנו לא עושים זאת. מדוע לדעתך זה קורה?

"יותר ויותר פעילויות ופרקטיקות יומיומיות שלנו הפכו לקשות עד בלתי אפשריות לביצוע מחוץ לרשת, ואנחנו מתקשים להגביל את הפגיעה בפרטיותנו מהרבה סיבות. ראשית – לא תמיד אנחנו מודעים לה. החינוך לפרטיות ובכלל לחיים מקוונים אינו אחיד, ויחסית מעט אנשים מו־דעים לכל ההיבטים של הפגיעות הממשיות והאפשריות בפרטיותם המקוונת. אבל בהנחה שאנחנו כן מודעים, אז לפעמים, ומתוך אימוץ של הרטוריקה השגויה של "אין לי מה להסתיר", אנשים מאמינים שלהם זה לא יקרה, או שאין סיבה שזה יטריד אותם. אלה שמוטרדים, כמוני למשל, נרתעים מחוסר הנוחות שכרוך בשימוש באמצ־עים טכנולוגיים מגני-פרטיות כמו למשל שימוש במנועי חיפוש כמו DuckDuckGo, או בדפדפן כמו Tor שמגן על אנונימיות בחיפוש, אבל מאט מאוד את קצב הגלי־שה. מי שמעוניין להגן על פרטיותו ברשת צריך להיות מוכן למאמץ סיזיפי של לימוד והתקנה של טכ־נולוגיה המגנה על פרטיות רק כדי לגלות רגע אחרי שכבר קיימת טכ־נולוגיה שעוקפת או מבטלת אותה, וחוזר חלילה. זה מתיש, מייאש, ונו־תר נחלתם של אלה שהם משוגעים לעניין, או אלה שהם מאוד מאוד מתוחכמים טכנולוגית, או אלה שיש להם כסף לשכור את שירותיהם של יועצים. בכל אחד מהמקרים זו פריבילגיה מאוד גדולה, להיות מישהו שיש לו פרטיות ברשת. יש כאן הפרדה מעמדית חדשה – בין הרבים שלהם אין פרטיות, לבין המעטים שיש להם - שקשה עדיין לדעת מה יהיו ההשלכות שלה".

מיכאל בירנהק. לחיצת היד הנעלמה

צילום: גל חרמוני

אובדן הזהות בעידן שבו הטכנולוגיה הופכת אנשים לנתונים

הרומן של זר עם עולם המשפט התחיל בגיל מאוחר יחסית. היא גדלה בשיכון המזרח בראשון לציון וכשע־ברה לתל אביב למדה עריכת וידיאו, עיסוק שמפרנס אותה עד היום, ועבדה זמן מה גם כמפיקה מוזיקלית. בהמשך למדה לתואר ראשון בבלשנות ובספרות, שאותו סיימה בהצטיינות יתרה. מאחר שהחיידק האקדמי כסס בה נרשמה ללימודי דוקטורט בחוג ללימודים קוגניטיביים של השפה, אך התובענות של המסלול הבינתחומי הזה, לצד לידת בנה והעבודה במשרה מלאה כעורכת וידיאו, הובילו אותה לנטוש את מסדרונות הפקולטה למדעי הרוח.

היא המשיכה בחייה, ערכה סדרות וסרטים עלילתיים, וכעבור שנים אחדות שוב חיפשה את הדרך לאקדמיה. היא נרשמה לפקולטה למשפטים, לא כי חשבה להפוך לעורכת דין, אלא כי לימודי המשפטים נשמעו לה מע־ניינים. בסיומם ויתרה על ההתמחות והמשיכה לתואר שני במרכז צבי מיתר, והחליטה לכתוב על פרטיות ברשת תחת הנחייתו של פרופ' מיכאל בירנהק. זו לא הייתה בחירה שכיחה באותם ימים – תחילת 2012 – מאחר שסוגיית הפרטיות ברשת עדיין לא עלתה לסדר היום הציבורי, ויעבור זמן מה עד שאדוארד סנודן או קיימברידג' אנליטיקה יאכלסו את כותרות העיתונים הח־שובים בעולם.

ב־2014 המשיכה לדוקטורט שעסק בשאלת ההת־נגדות למעקב מידע. אחת המסקנות שעלו ממנו היא כי הדרך הטובה ביותר להתנגד למעקב מידע אינה דווקא לסרב בתוקף להשאיר חותם דיגיטלי מכל סוג שהוא, אלא דווקא בהצפת מידע: בייצור יותר ויותר פריטי מידע שיטשטשו את זהות הפרט ולא יאפשרו לאלגוריתמים להחליט כיצד לסווג את מושא המידע.

העיסוק המחקרי חלחל, ללא כל ספק, גם אל מעבר לשעות הספרייה. שיחותיה עם חבריה סבבו לעתים קרובות סביב הנושא, והיא עצמה בחרה שלא לה־תיישר לפי הנורמות הטכנולוגיות של ימינו. כך למשל,

"אם תאגיד מידע יכול לתמרן משתמשים להתנהג באופן שממקסם את הרווחים שלו, כלומר להכתיב להם סדר יום כלכלי, חברתי ופוליטי, מבלי שהמשתמשים מודעים לכך - אזי אפשר לומר שההיסטוריה של המשתמשים נכתבת מאחורי גבם"

עד היום היא אינה מחזיקה בשום חשבון ברשת חבר־תית, ועד לפני שבועות אחדים סירבה בתוקף להחזיק בטלפון חכם (פציעה קלה במפרק כף היד שהקשתה עליה לסמס במכשיר הנוקיה הישן שברה אותה, והש־ליכה אותה אל זרועותיו החמימות של האייפון).

ההתנהלות הזו, כך נדמה, אינה נובעת רק מהחשש להיות מנוטרת, אלא מתוך הרהור בכניעתו של האדם לתכתיבי השעה. ואכן, גם כשמתעמקים במחקריה מבי־נים שכתיבתה היא יותר מכתיבה על סוגיית הפרטיות, אלא נוגעת בלב ליבן של מערכות יחסים משיקות, דו־גמת קולקטיביזם מול אינדיבידואליזם. כשהיא נשאלת על כך, היא מאשרת כי מה שמניע אותה לכתוב דווקא על העולם הסמוי המתנהל במחשכי הרשת הוא רצו־נה להבין ולחקור את אובדן האינדיבידואליזם והזהות האישית בעידן שבו הטכנולוגיה הופכת אנשים לנתו־נים. "במובן מסוים הרבה מהמחקר הביקורתי המודרני במדעי החברה נוגע לשאלות כמו מה המשמעות של להיות פרט בתוך קבוצה, מה מגדיר את הפרט ככזה, מהם הגבולות, אם יש כאלה עדיין, בין הפרטי לציבורי", היא אומרת. "אלה שאלות שנוגעות לאינדיבידואליזם, לזהות אישית ולזהויות קבוצתיות מכל מיני סוגים, וכ־מובן לשאלות של כוח. לכן במובן מסוים שאלת הפר־טיות היא שאלה מודרנית שהרבה מאיתנו עוסקים בה גם אם אנחנו לא מגדירים את זה כך, והרשת בעיקר פתחה מחדש הרבה מהשאלות הוותיקות האלה".

החזקים הם שישכתבו את ההיסטוריה

בשנים האחרונות ניתן לראות איך התקשורת ביש־ראל ובעולם, שבעבר היללה את הקידמה הטכנולוגית, התחילה להפגין חשדנות ואף ביקורתיות נוקבת כלפי תאגידים שאוספים מידע אודות גולשים כדי להשיא ערך כלכלי. נדמה שבעיקר מופנים החיצים אל אותן חברות שאיסוף המידע שלהן אינו שקוף וגלוי, ובוודאי שאל חברות שמחזיקות מאגרי נתונים אדירים אודות אזרחים רבים, ושנוצלו לרעה על ידי בעלי אינטרסים, דוגמת "שערוריית פייסבוק-קיימברידג' אנליטיקה", שבעקבו־תיה נקנסה לאחרונה הרשת החברתית על ידי נציבות הסחר הפדרלית ב-5 מיליארד דולר. במובן הזה, אפשר לומר שזר היא אחד מאותם חוקרים שהתמזל מזלם (או להיפך) לחקור נושא שנמצא בלב לבו של הדיון הציבורי.

יש תחושה שהשיח הציבורי בעניין הפרטיות ער יותר בשנים האחרונות. האם זה מאחר שהאקדמיה והתקשורת עוסקות בעניין ביתר שאת, או שאולי התאגידים הפכו בשנים האחרונים לאגרסיביים ביותר באיסוף המידע?

"המחקר האקדמי בנושא הפרטיות נמשך למעשה משנות השבעים של המאה העשרים והיו לו כמה פיקים גדולים, למשל סביב כניסת האינטרנט לחיינו ובהמשך סביב מה שנקרא "ביג דאטה". המחקר של בירנהק ושל אלקין קורן על לחיצת היד הנעלמה בין תאגידים ושלטו־נות בנוגע למידע התפרסם כבר ב־2003. בשנים האח־רונות אכן כמה פרשות עם פרופיל תקשורתי גבוה הגבי־רו את העניין ואת המודעות הציבורית למה שאקדמאים כבר אומרים מזמן. שנית, ובמקביל, אני חושבת שתאגי־דים אכן הפכו אגרסיביים יותר או לכל הפחות נחושים יותר בנודע לאיסוף מידע, ויש לכך לפחות שתי סיבות: הראשונה היא המודעות לערך הכלכלי הרב שבמידע הזה ולכוח שבבעלות על מידע. השנייה עשויה להיות תגובה להגבלות משפטיות ולתגובות נגד של משתמ־שים. אלה דווקא עשויים להפוך את פרקטיקות איסוף המידע לאגרסיביות יותר או לחילופין לסמויות יותר".

בין אם מדובר בחברת טארגט, בענקיות האינטרנט שמכירות טוב מאיתנו את ההרגלים הדיגיטליים שלנו, ובין אם בתאגידים שבעוד כמה שנים, כשייכנסו לבתים מערכות חשמל חכמות, יידעו מתי הלכנו לישון ומתי היינו בשירותים, איסוף המידע הוא מהלך שאי אפשר לעצור אותו. לאור זאת מתחדד הצורך בדיון ציבורי ער אודות הנושא. זר עצמה, באופן לא מפתיע, נמצאת בצד של אלה שסבורים שללא הגבלות משפטיות, וללא שיח ציבורי ער, תהפוך המרשתת לדיסטופיה, שבה התאגי־דים המחזיקים במידע האישי על כל אחד מאיתנו הם שיקבעו את הנורמות והערכים שאליהם יש לשאוף, וגם אלה שיכתבו את ההיסטוריה.

"מי שיכול לתמרן התנהגות בהתאם לאינטרסים שלו, מצליח למעשה "לספר את הסיפור" כפי שהיה רוצה שיהיה", היא מסכמת, "אם תאגיד מידע לצורך העניין יכול לתמרן משתמשים להתנהג באופן שממקסם את הרווחים שלו, כלומר להכתיב להם סדר יום כלכלי, חברתי ופוליטי, מבלי שהמשתמשים מודעים לכך - אזי אפשר לומר במילים אחרות שההיסטוריה של המשתמ־שים נכתבת מאחורי גבם. יכול להיות שככה היה תמיד, אבל כדאי לשים לב שהרעיון לפיו אנשים בוחרים, והר־עיון של הלגיטימציה של השלטון הנשען על הבחירה הזו, הוא אשליה". ■

"אין מקום לכך שאנשי ציבור יגישו תביעת דיבה נגד עיתונאי"

עמית בכר, יושב הראש החדש של מחוז תל אביב בלשכת עורכי הדין, מוטרד מהמתקפות על שומרי הסף

בתחילת 2019, חודשים אחדים אחרי שחזר מלימודי תואר שני במנהל ציבורי באוניברסיטת הרווארד, התפטר עמית בכר מתפקידו כתובע בפ־רקליטות מיסוי וכלכלה. העזיבה הגיעה ללא תוכנית מגירה, אלא עם חזון מעו־רפל שבמסגרתו החליט בכר, סשיים את לימודיו בפקולטה בשנת 2001, לנסות ולקדם את הקריירה שלו כאיש ציבור.

עם פרישתו שוחח עם כמה גורמים בשדה הפוליטי כדי לבחון אפשרות לרוץ לכנסת, אך השיחות האלה העלו חרס. תחת זאת, ועל רקע חשיפת הח־שדות כנגד יו"ר לשכת עורכי הדין דאז אפי נוה, התחיל לראות דווקא בלשכת עורכי הדין כתחנה ראשונה בקריירה פוליטית. הוא סבר שזוהי זירה שממנה יוכל להביע את דעותיו הקשורות למת־קפות על מערכת המשפט, וגם לגשר על הניכור שהתהווה בשנים האחרונות בין רבים מעורכי הדין לבין מוסדות הלש־כה, שנתפסה כמעוזם של עסקנים ופו־ליטיקאים. הוא רץ לבחירות לראשות מחוז תל אביב, הגדול מבין המחוזות, תחת חסותו של ציון אמיר, שהתמודד על תפקיד יושב ראש הלשכה הארצית. אלא שבעוד אמיר הפסיד לאבי חימי, בכר דווקא ניצח.

ייתכן שניצחונו קשור לקמפיין האגר־סיבי שלו, שבו לא היסס לשלח חצים בהנהגה הקודמת של הלשכה.

"בקמפיין הצהרתי שאני רוצה לשקם את תדמית הלשכה ולהחזיר אותה להיות רלוונטיות לעורכי הדין, שרבים מהם הדירו את רגליהם ממנה בשנים האחרונות", הוא אומר. "הלשכה הקו־דמת, במקום שתהיה גוף שנוכח באופן חיובי בשיח המשפטי בישראל, הייתה לדעתי נוכחת באופן שלילי, ונראה שב־מחוז תל אביב הבוחרים הסכימו איתי וביקשו שינוי".

מאחר שיושב ראש המחוז הוא תפ־קיד התנדבותי, החליט בכר להתחיל לעבוד כסנגור. הוא טרם החליט אם יפתח משרד או אם ינסה להשתלב במ־שרד קיים, אבל בינתיים הוא מקדיש את זמנו להעלאת הפרופיל הציבורי שלו. הוא מתראיין רבות, מביע את דעתו על סוגיות שעומדות על סדר היום, ומדי פעם מציג עמדות המנוגדות לרוח המ־פקד הקודם. כך, למשל, הצהיר בחודש יולי שבכירי לשכת עורכי הדין צריכים לבטל את תביעות לשון הרע שיזמו נגד עיתונאים. בכך כיוון לתביעה שהגישו נוה ולשכת עורכי הדין נגד העיתונאית שרון שפורר (וייתכן שגם לתביעה שהגי־שו בכירים במחוז צפון בלשכה נגד ענת רואה, כתבת המשפט של "כלכליסט").

"מתקפות על הדמוקרטיה לא מסת־כמות רק במתקפות על בית המשפט, אלא גם על עיתונאים", הוא אומר. "במדינה דמוקרטית יש חשיבות לעיתו־נות ביקורתית. אני לא רוצה שעיתונאי יחשוש לעשות את עבודתו. כל עוד הוא מתנהל בכנות ובתום לב, אני רוצה לתת לו את מרווח הטעות. אם יש איש ציבור שמרגיש שנעשה לו עוול נורא, אז שית־בע, אבל לדעתי כל עוד אין התנהלות חריגה, אין מקום לכך שאנשי ציבור, או שמוסדות ציבור כמו לשכת עורכי הדין, יגישו תביעת דיבה נגד עיתונאי".

דבריו של בכר זכו לכותרות בתקשורת, מאחר שסוגיית תביעות ההשתקה – כך הגדירה שפורר את תביעת הלשכה בשל גובהה ובשל הפערים בין יחסי הכוחות שבין לשכת עורכי הדין לבין עיתונאית עצמאית – הפכה לדומיננטית מאוד בשיח הציבורי בשנים האחרונות, בין היתר על רקע היחלשותה של העיתונות.

זמן קצר לאחר מכן העלה אבי חימי את העניין לדיון, ובעקבותיו הודיעה הלשכה לבית המשפט שהיא מבקשת למשוך את התביעה. אלא ששפורר ביקשה לאחרונה מבית המשפט שלא למחוק אותה, אלא לדחות את טענות התביעה לגופן. בקשתה התקבלה. ■

עמית בכר. "לא רוצה שעיתונאי יחשוש לעשות את עבודתו"

צילום: סיון פרג'

בוררות

לא מבינים את השפה העסקית החדשה?

קורס בוררות עם מיטב המרצים מהאקדמיה, ממערכת המשפט ומהקהילה העסקית!

- ראשת המכון לאמנויות המשפט ומנהלת התכנית האקדמית, שופטת בית המשפט המחוזי תל אביב (בדימ.), ד"ר דפנה אבניאלי.
- נבחרת מרצים בכירים מהאקדמיה, מכס השיפוט, ממשרדי עורכי הדין המובילים ומהקהילה העסקית.
- נטוורקינג עם אנשי אקדמיה, משפטנים, רואי חשבון, אנשי עסקים ומנהלים בתפקידי מפתח.
- תכנית לימודים מגוונת הכוללת גם הדרכה אישית וסימולציות מעשיות.
- שעות לימוד המותאמות לבעלי קריירה: ימי ג' אחה"צ.
- תעודת סיום מטעם הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן באוניברסיטת תל אביב.

הנחה בהרשמה המוקדמת ולבוגרי אוניברסיטת ת"א!

להמלצות של בוגרים ולהרשמה לחצו כאן!
או התקשרו 03-6408717

המכון לאמנויות המשפט
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

נדב פרסמן. מתוך האובדן ניצת המאבק בין הקטבים

צילום: ראובן קפוצ'ינסקי

מד מן

רבים מבוגרי הפקולטה מצאו את דרכם לעיסוקים שונים ומגוונים, ובהם גם לא מעט שפנו למקצועות יצירתיים: סופרים, מוזיקאים, קומיקאים, תסריטאים, עיתונאים, אנשי פרסום ושחקנים. בכל גיליון נכיר אחד מהם, והפעם: נדב פרסמן, "דון דרייפר הישראלי", שדרכו אל צמרת עולם הפרסום התחילה בשיחה מקרית בקפיטריה, אחרי שיעור בדיני קניין

זמן קצר אחרי מות אימו, כשהיה בשנתו השלישית ללימודי המ־שפטים והכלכלה באוניברסיטת תל אביב, הכתה בנדב פרסמן תובנה צלולה ובהירה: הוא לא רוצה להיות עורך דין. עד אז היה סטודנט רציני להחריד, שהשלים הכנסה כמורה לפסיכומטרי ב"קידום", ולסובביו היה נראה במסלול הבטוח להפוך לעורך דין מסחרי מצליח.

אלא שהאובדן המשפחתי העלה אצלו מחשבות רבות, ומהן ניסה לה־בין כיצד הוא רוצה לחיות את חייו. במהלך חקירתו העצמית הבין שלי־מודי המשפטים והכלכלה היו בעבורו דרך לממש את ציפיות החברה ממנו, ומאחר שציוניו הגבוהים אפשרו לו לבחור בכל חוג שיחפוץ בו, בחר במ־סלול לימודים שנתפס כיוקרתי.

הוא נזכר בילדותו, והבין שתמיד עסק בתחומים יצירתיים. הוא שיחק בתיאטרון ילדים, צילם וכתב, ולא אחת ארגן את חבריו והסריט סרטים קצרים על רקע נופיה של רחובות, העיר שבה נולד וגדל. אלא שפנייה לאמנות כמק־צוע לא באמת עמדה על הפרק. פרסמן גדל בבית שהעריך פרגמטיזם, וראה עיסוק באמנות כתחביב ראוי, ותו לא.

ודווקא מתוך האובדן ניצת בתו־כו מחדש המאבק בין הקטבים, בין הרצון לממש את ייעודו, שעדיין לא הבין לגמרי מהו, לבין יכולתו להגיע להישגים גם בזירות מעשיות, מנו־כרות להווייתו. ואז, יום אחד, אחרי שיעור בדיני קניין, ירד לקפיטריה והזמין כוס קפה מעאבד, הבריסטה המיתולוגי של הפקולטה. הוא ישב בשולחן בחצר, והקשיב לשיחה בין שני בחורים שישבו לא הרחק ממנו. מיד זיהה שלא מדובר באחת מאותן שיחות בין סטודנטים בפקולטה, שבהן נדונו סוגיות שברומו של קורס זה או אחר, אלא בשיחה מסוג אחר: שיחה בין פרסומאים.

אחד הבחורים – פרסמן זוכר רק את שמו הפרטי: כפיר – היה קופיירייטר וסיפר לחברו על כל מיני חוויות ממחלקת הקריאייטיב במשרד הפ־רסום שבו עבד. פרסמן הרגיש כיצד משהו סמוי בו מתעורר, ואחרי כמה דקות שבמהלכן צותת לשיחה, פנה אל כפיר, התנצל שהוא מפריע ושאל מה זה הקופירייטינג הזה שהוא כל הזמן מדבר עליו. כפיר חייך והסביר על רעיונאות בעולם הפרסום, על החלוקה בין קופי־רייטר – שאחראי על המילים – לבין ארט דירקטור – שממונה על הצד החזותי. פר־סמן הקשיב בקשב רב, והבין שמצא את הצומת המדויק שבו מצטלבים כישוריו האנליטיים ותשוקתו האמנותית.

"וואלה", אמר לעצמו, "קופירייטר... פרסום... זה מעניין".

זמן קצר אחרי היום ההוא, שבו קיבל עתידו תפנית מפתיעה, נרשם פרסמן לקורס קופירייטינג אצל תרצה גרנות ז"ל, וכשהשלים אותו ואת התארים במ־שפטים וכלכלה, נסע להודו לשנה וחצי.

כשחזר משם והבין שהתשוקה לעולם הפרסום עדיין מפעמת בו. הוא המשיך ללמד פסיכומטרי, הפעם כבר ב"יואל גבע", וכעבור זמן מה מצא עבודה כקו־פירייטר זוטר במשרד הפרסום "באומן-בר-ריבנאי", והרגיש כמו חייזר. לא רק שהיה המבוגר מבין הקופירייטרים הצעירים, אלא הגיע מרקע אחר. רוב רובם היו צעירים בתחילת שנות העש־רים לחייהם, שוויתרו על לימודים אק־דמאיים ודיברו את שפת הפרסום מאז ילדות, או מעצבים בוגרי בתי ספר לא־מנות שהיו רחוקים שנות אור מהסטוד־נטים למשפטים וכלכלה שאותם הכיר.

הזרות הזו, וגם חוסר התקשורת עם המנהל הישיר שלו, הובילה לכך שפ־רסמן פרש מהמשרד בתוך חודשים אחדים. מאחר שיואל גבע שילם היטב למוריו, הוא לא היה לחוץ מהבחינה הכלכלית, ויכול היה להרשות לעצ־מו לקחת את הזמן עד שימצא תפקיד שהוא ירגיש בו בנוח.

זה קרה כעבור זמן מה, כשנשכר על ידי גדעון עמיחי, מבעלי "שלמור, אבנון, עמיחי". הרקע של פרסמן – קצין ביחידת מגלן, מורה בכיר לפסיכומטרי, אקדמאי עם תארים במשפטים וכלכלה – והכישו־רים הקריאייטיבים שלו הפכו אותו לעוף מוזר, שבלט מהרגע הראשון, והוציאו את שמו גם במשרדי פרסום אחרים.

ארבע שנים לאחר מכן קיבל הצעה לחזור ל"באומן-בר-ריבנאי", הפעם כבר כמנהל קריאייטיב ראשי. שם התחילו שמונה שנים שבהן הלך וצבר מעמד של ממש בתעשיית הפרסום הישראלית, והיה חתום על פרסו־מות בולטות, ובהן פרסומת הברנפל־קס בכיכובו של הקומיקאי אילן פלד ששברה את הרשת, או שורה של פר־סומות אהובות לרשת סופר-פארם. מאחר שבאותם ימים כיכבה הסדרה "מד מן" בלוחות השידורים של הכ־בלים, היו מהר מאוד מי שכינו אותו בשם "דון דרייפר הישראלי".

לפני ארבע שנים, לא הרבה אחרי יום הולדתו הארבעים, קיבל פרסמן הצעה לעבור לתפקיד המשנה למנכ"ל מקאן אריקסון ישראל, ששינתה באותם ימים את שמה ל"מקאן תל אביב". מקאן היה משרד הפרסום הגדול ביותר בישראל, ומתחרה מר של "באומן-בר-ריבנאי", שבעת ההיא כבר עבר לבעלות של סוכנות הפרסום הבין־לאומית סאצ'י מקבוצת פובליסיס הצרפתית.

העז של YELLOW. מהפרסומות המזוהות עם פרסמן

צילום: יוטיוב

בבאומן לא אהבו את המעבר ונ־סו למנוע אותו באמצעים משפטיים. מאחר שפרסמן היה חתום על תניית אי-תחרות, הוגשה בקשה לצו מניעה, ובו התבקש בית הדין לעבודה למנוע את מעברו של פרסמן, וכי תיכפה עליו תקופת צינון. "מדובר במנהל בכיר, מספר 2 בהיררכיה הארגונית, שותף ברווחי החברה, שמתוקף תפקידו נחשף לכל סודות המבקשת ולכל סודותיה המסחריים של לקוחותיה. עובד שמש־מש כמעט כאינסטנציה הבכירה ביותר בארגון, מבקש לערוק אל המתחרה הישירה של המבקשת המייצגת לקוחות רבים מתחרים", נכתב בבקשה.

ההליך המשפטי הזה טלטל את פרסמן, שחרף הכשרתו המשפטית הרגיש לרא־שונה בחייו את חוסר הנעימות הנלווה למעמד של בעל דין. הוא נכח בדיונים, ולאחר שהשופטת הציעה לצדדים לה־גיע להסכם פשרה, הסכים לדחות את מעברו במספר חודשים ולהימנע לעסוק בתקציביהם של אחדים מלקוחותיה של מקאן עד לתום שנה ממעברו.

בשנים האחרונות יושב פרסמן במשרד המשנה למנכ"ל מקאן תל אביב, וכמס־פר 2 בחברה אמון על הצד הקריאייטיבי במשרד, שבו הופקו פרסומות בפרופיל גבוה דוגמת הילדה הצרפתיה של "יס", או פרסומת "העז" של Yellow (שפרס־מן מדובב אותה בקולו).

ממרום מושבו כבכיר תעשיית הפר־סום, הוא סבור שחמש-עשרה השנים האחרונות היו טובות עבורו, ושמח על המפגש ההוא בקפיטריה. הוא אמנם מכיר בחסרונות של עולם הפרסום – בצורך התמידי לעצב את תודעת הצ־רכן בהתאם לאינטרסים הכלכליים של לקוחותיו ובעבודה הסוערת מס־ביב לשעון – אבל לצד זאת אוהב את האתגר והגיוון שבעבודה מול לקוחות משתנים, ומעריך את העובדה שעולם הפרסום הישראלי מאפשר לאנשים יצירתיים להתפרנס בכבוד.

בסתר לבו הוא חולם על היום שבו יקדיש את זמנו לצדדים האמנותיים שבנפשו, מבלי להתייחס למשמעויות המסחריות שלהן. אולי יביים סרט. אולי יכתוב מחזה. ■

רואות את הסוף

תפסנו שתי סטודנטיות המתחילות את שנתן הרביעית בפקולטה, וביקשנו מהן לענות על כמה שאלות

אסתר תייר, 33,
גדלה בקריית יערים

איך התגלגלת לפקולטה?
"גדלתי בקריית יערים והשלמתי את לימודי התיכוניים במערכת החינוך החרדית. אחרי שהתחתנתי השל־מתי בגרויות כי ידעתי שאני רוצה ללמוד משפטים. בהתחלה נרשמתי ללימודים במכללה כלשהי, אבל עוד לפני שהתחלתי ללמוד הייתה לי תחושה לא טובה לגבי המקום, ולג־בי הרצינות והרמה האקדמית בו. אז ויתרתי על הלימודים ההם והמשכתי בחיי, מתוך מטרה לחכות להזדמ־נות אחרת. נולדו לי ילדים והתח־לתי לעבוד בכל מיני עבודות מזד־מנות, ואז יום אחד מישהו מקבוצת בית הכנסת של בעלי העביר קישור לפרסום שדיבר על כך שהפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב מאפשרת מסלול קבלה מיוחד לס־טודנטים חרדים. מילאתי את הטופס ושלחתי אותו, וזומנתי לריאיון עם פרופ' נטע זיו ועם גליה גבעולי, שמ־נהלת את פרויקט קבלת הסטודנטים החרדים באוניברסיטה. הריאיון היה טוב, אבל הן אמרו לי שכדי להירשם לפקולטה עליי להיבחן בבחינה הפסיכומטרית שתתקיים כעבור שלושה שבועות. היה נראה לי שהן הופתעו שאמרתי להן שאין בעיה. נרשמתי לבחינה עוד באותו יום וניגשתי אליה בלי ללמוד, כי חשבתי שמדובר בבחינת ידע כללי, אבל לשמחתי קיבלתי ציון שאפשר לי להתקבל לפקולטה, אולי כי לא הייתי לחוצה".

ואיך התחושה בפקולטה?
"לפעמים חברים מהבית שואלים אותי על הלימודים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, שנתפסת כמו־סד חילוני ושמאלני, אבל אני מוכרחה לומר שאני מרגישה פה לגמרי בבית, למרות שאני באה מרקע אחר. כן, בשנה הראשונה היה לי קשה, לא מהבחינה החברתית, אלא דווקא מהבחינה האקד־מית. גם כי יש לי ילדים קטנים ולכן היה קושי בללמוד בשעות הצהריים, וגם כי אני שומרת שבת, וגם כי שנת לימודים ראשונה במערכת חינוך מסוג אחר לזו שהכרת היא דבר קשה. אבל לאט אט התחלתי להסתגל ללימודים, ובזכות העזרה של בעלי, שעזר לי הרבה בבית, הצלחתי להסתגל".

מתכוננת להתמחות?
"כן, אני מתחילה בחודש מרס התמחות במחלקה המסחרית במשרד מיתר ליק־ווריניק גבע לשם טל".

היה קורס ספציפי בפקולטה שהותיר בך חותם?
"כן, הקורס **פרוצדורה** שהעביר איסי רוזן צבי, שבו למדנו להבין לעומק את העקרונות שמאחורי סדר הדין האז־רחי. פרוצדורה נשמע כמו תחום קר ויבש, אבל העומק התיאורטי של הקו־רס, הרעיונות שלמדנו עליהם, ובעיקר דרך העברתו על ידי איסי, היו מרת־קים. זה קורס שהשפיע עליי משום שהוא לימד אותי לחשוב אחרת ממה שהורגלתי, וגם להסתכל על הדברים מכמה זוויות שונות".

צילום: מועאד עתאמנה

מייסאא עסלי, 22,
גדלה בכפר קרע

איך התגלגלת לפקולטה?
"גדלתי בכפר קרע ותמיד חלמתי להיות עורכת דין. כבר כשהייתי ילדה כינו אותי "הפרקליטה של הכיתה", ולא היה ספק לכולם שא־למד משפטים. הייתה תקופה קצרה שעבדתי במרפאה של דוד שלי, ואז פתאום החלטתי שאני רוצה להירשם ללימודי רפואה, אבל במהלך המיונים אמרתי לעצמי שאני הולכת כנגד הרצונות האמיתיים שלי, וחזר־תי לבחירתי המקורית, וכך החלטתי להירשם ללימודי משפטים בשילוב עם לימודים בחוג לניהול".

ולמה דווקא באוניברסיטת תל אביב?
"לא היה לי ספק שאבחר בתל אביב. לא רק בזכות הרמה האקדמית, אלא גם כי האוניברסיטה נראתה לי מגוונת וליברלית, וזה מאוד סיקרן אותי".

ואיך התחושה בפקולטה?
"היום זה הבית, אבל בהתחלה לא היה קל. אמנם מבחינה חברתית הרגשתי בנוח כבר משנה א', אבל הלימודים עצמם היו קשים, בין היתר משום שמ־דובר בלימודים מורכבים בשפה שאינה שפת האם שלי. אבל הזמן עשה את שלו והתגברתי על הקושי. החל משנה ב' כבר היה לי קל הרבה יותר, וגם לקחתי חלק בפעילויות משפטיות שמחוץ למ־ערכת הלימודים: הייתי מנהלת פיתוח ארגוני בעמותת המסלול החדש, שמע־בירה קורסי משפטים בבתי ספר תיכון בפריפריה, עבדתי כעוזרת מחקר של איסי רוזן-צבי ובסמסטר הקרוב אתרגל בשני קורסים: דיני חוזים ומבוא למש־פט עברי ומבוא למשפט אסלאמי".

מתכוננת להתמחות?
"כן, בספטמבר הבא אתחיל התמחות במשרד פישר בכר חן וול אוריון".

האם היה קורס ספציפי בפקולטה שהותיר בך חותם?
"כן, הקורס **מנהיגות אדפטיבית - הובלת שינוי**, שהעבירה עו"ד ציונה קניג-יאיר. מדובר בקורס עם צדדים תיאורטיים ומעשיים. בצד המעשי היינו צריכים להציג סיטואציה מה־חיים שבה הפגנו מנהיגות, ולהציג בפני הכיתה את הכישלונות שלנו בתהליך. זה היה מעמד חושפני מאוד בעבורי, מעורר מחשבה, והוא לימד אותי הרבה על עצמי". ■

אהבה בימים קרים

תוכנית חילופי הסטודנטים של הפקולטה הולידה בשנים האחרונות כמה אהבות. הנה שתיים מהן

דוד וטמילה. הצעת נישואין בשיקגו

תוכנית חילופי הסטודנטים שהפקולטה מנהיגה עם עשרות מוסדות ברחבי העולם משנה לעתים את חייהם של הסטודנטים המשתתפים בה, ומוליכה אותם בדרכיה הנסתרות של האהבה. כך קרה ל**דוד אזימוב**, 29, שגדל בקריות ואחרי שירות כקצין מודיעין התחיל את לימודיו בפקולטה. בשנתו השלישית החליט לנסוע לסמסטר בחו"ל, ואחרי מחקר קצר בחר לעשות אותו בפקולטה למשפטים באוניברסיטת קורנל, הממוקמת באיתקה שבצפון מדינת ניו יורק. הוא שכר בית מידות עם שלושה סטודנטים נוספים, למד מספר קורסים עם סטודנטים מקומיים ובין־לאומיים, ואפילו שימש כעוזר מחקר של פרופ' רוברט הילמן, המתמחה בדיני חוזים. ואז, במחצית השנייה של סמסטר הסתיו, במסיבה שהגיע אליה במקרה, פגש את בחירת לבו.

טמילה נוריזדה, 26, גדלה בבאקו, בירת אזרבייג'ן. אחרי שהשלימה בגרות בבית ספר בין־לאומי נסעה ללימודי תואר ראשון באוניברסיטת ניו יורק, עם התמחות בפסיכולוגיה. לאחר מכן המשיכה ללימודי משפטים בקורנל, ובשנתה האחרונה, רגע לפני שהיא עוזבת את איתקה בדרכה לבחינות הלשכה בניו יורק, הבחינה בדוד.

שני הצעירים, שככל הנראה לא היו נפגשים בנסיבות אחרות, בילו יחד את החודשיים הבאים, הקרים והמושלגים. בינואר היה על דוד לשוב ארצה, להמשך לימודיו בפקולטה, וטמילה הייתה משוכנעת שסופה של ההרפתקה הרומנטית המרגשת לשקוע באוקיינוס המפריד בין שניהם. לפני נסיעתו קיבלה מדוד כרטיס טיסה לתל אביב. התרגשות עברה בה, ולא היה לה ספק שעל הטיסה הזו היא מתכוונת לעלות. בתום הביקור, שבמהלכו פגשה את חבריו ומשפחתו של דוד, ואפילו חגגה איתם את ליל הסדר, כבר ידעה שלא תהיה זו הרפתקה חולפת.

כעבור חודשים אחדים, בקיץ, אחרי שטמילה עברה את בחינות הלשכה בניו יורק ורגע לפני שדוד התחיל את ההתמחות במשרד הרצוג, פוקס, נאמן, נפגשו השניים בארה"ב. הם טיילו במערב התיכון, וכשהגיעו לשיקגו, בפארק פסטורלי, כרע דוד על ברכו. הם נישאו כעבור שלושה חודשים בבניין העירייה בניו יורק, ולפני חודשיים הגיעה טמילה ארצה להתאחד עם אהובה.

לא הרחק מהמקום שבו כרע דוד ברך הצטלבו דרכיהן של שתי נפשות נוספות. **דן מרזוק**, 40, תלמיד תוכנית תל אביב-נורת'ווסטרן בפקולטה, הגיע בקיץ שעבר לשיקגו כדי להשתתף בחודש לימודים מרוכז. ימים אחדים אחרי שהגיע לעיר הרוחות הכיר את **יעל ברונוסר**, 39, בת לאב ישראלי ואם אמריקאית, שגדלה בשיקגו ועבדה כמנהלת מחלקה בפדרציה היהודית בעיר.

הניצוצות בין השניים הבזיקו בן רגע, ובתום סמסטר הקיץ המרוכז, רגע לפני שעלה על טיסת אל-על, הזמין אותה דן לביקור בארץ הקודש. בתל אביב כבר היה ברור לשניהם שהתאהבות הקיץ ההיא הופכת לקשר של ממש. הם הסכימו שלא יאפשרו למרחק לנפץ את הקשר לרסיסים, וכי ייפגשו לפחות פעם בחודש.

וכך, בשנה העוקבת, הקפידו לעמוד בהבטחתם. פעם אחת היה זה דן שעלה על טיסה אינסופית שהתחילה בנתב"ג והסתיימה, אחרי תחנת מעבר כלשהי, בשדה התעופה שיקגו או'הייר, ופעם אחרת הייתה זו יעל שעשתה את הדרך בכיוון השני. בפברואר לקח דן חופשה של חודש מעבודתו כעורך דין בכנסת, ומשך ארבעה שבועות בילה עם יעל בחורף האלים והקשה של שיקגו. בימים הקרים ההם, לפני שדן חזר לעבודתו בכנסת, החליטו לעבור לגור יחד. כעבור חודשים אחדים נחתה שוב יעל בישראל, והפעם כעולה חדשה. ■

דן ויעל. חצו את האוקיינוס פעם בחודש

הפקולטה המובילה בישראל, בשיתוף אוניברסיטת ברקלי, קליפורניה, מציעה תכנית לימודים בינלאומית לתואר שני במשפטים עם התמחות במשפט מסחרי

- תואר שני בשנה אחת, כולל סמסטר קיץ מרוכז באוניברסיטת ברקלי היוקרתית, החופף בחלקו לפגרת בתי המשפט.
- כיתה מצומצמת של משפטנים בכירים: עורכי דין, יועצים משפטיים, רגולטורים, שופטים.
- נבחרת מרצים בעלי שם עולמי, קורסים שפותחו במיוחד לתכנית ורמת לימודים גבוהה ואינטנסיבית.
- נטוורקינג עם מאות בוגרים בתפקידי מפתח וחווית לימודים שונה מכל מה שהכרתם.
- שעות לימוד המותאמות לבעלי קריירה: ימי ג' אחה"צ וימי ו'.

ההרשמה בעיצומה!

למידע נוסף ולתנאי הקבלה **לחצו כאן!** או התקשרו 03-6406829

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן אוניברסיטת תל אביב

BerkeleyLaw UNIVERSITY OF CALIFORNIA

בחסות: Davis Polk

נשיק ברנרם אמיר NASHITZ BRANDER AMIR

פרופ' מני מאוטנר

מהבולטים שבחוקרי המשפט בישראל. לאחרונה פרש לגמלאות, ובימים אלה ממש רואים אור שני ספרים פרי עטו: הרומן הפוליטי הן אפשר: סיפור מזרח-תיכוני עתידני (הוצאת כרמל), והליברליזם בישראל: תולדותיו, בעיותיו, עתידותיו (הוצאת אוניברסיטת תל אביב)

מהי התכונה האנושית שאתה מעריץ?
"נחישות. אגב, כנראה שזה מפתח להצלחה שהוא יותר חשוב מכישרון, מהון תרבותי ומהון מטריאלי".

מהי התכונה האנושית שאתה מתעב?
"רחמים עצמיים ופינוק".

מהי התכונה האנושית המוערכת יתר על המידה?
"נכונות לסכן את החיים במלחמות. אנשים צעירים לא שואלים עצמם כמעט אף פעם אם הם מזדהים עם הפוליטיקה ששולחת אותם אל מותם".

אם לא היית פרופסור למשפטים, במה היית עוסק?
"באחד המקצועות הבאים, ולאו דווקא בסדר הזה: היסטוריה, ספרות, אנתרופולוגיה, קולנוע, תיאוריה פוליטית".

ובאיזה מקצוע בשום אופן לא היית רוצה לעסוק?
"שוחט. אני צמחוני מאז גיל 18".

באיזו עיר מעבר לים היית רוצה לחיות?
"ונציה. חייתי בה לפני כעשור משך ארבעה חודשים מו־פלאים, ולקראת סיום התקופה כמעט נתקפתי בדיכאון".

מתי ואיפה היית הכי מאושר?
"בשנתיים בהן לימדתי באוניברסיטת מישיגן, אן ארבור. בית ספר למשפטים מעולה, עיר אוניברסיטאית קטנה ונעימה, ונבחרות ספורט מעולות. הייתי אב לבנים קט־נים, ולא החמצנו אף תחרות ספורט. מצאתי עצמי על הטריבונות עם גדולי המלומדים של האוניברסיטה".

מהו אושר עבורך?
"להיות בקרבת אשתי, שלושת הבנים שלי ובנות הזוג שלהם, ושתי הנכדות שנולדו לנו בשנתיים האחרו־נות. בעיני, היכולת לחיות באופן מתמשך בקרבת בני המשפחה והחברים שלנו היא היתרון מספר אחת של ישראל. אני מתחלחל לא פעם לנוכח המחשבה שהיינו נשארים באמריקה".

מהי אומללות עבורך?
"ריחוק מבני משפחתי".

מהו השם האהוב עליך?
"זה קל: מתי – שם אשתי".

מי סופר/ת הפרוזה האהוב/ה עליך?
"יעקב שבתאי".

<1
מני מאוטנר:
צמחוני מגיל 18

<2
הן אפשר.
רומן פוליטי עתידני

<3
זכרון דברים.
יצירת מופת ישראלית

<4
תאודור (טדי) רוזוולט.
שא מקל גדול

<5
ונציה.
חודשים מופלאים

איזה ספר היית לוקח לאי בודד?
"'זכרון דברים' מאת יעקב שבתאי. ואם לא הוא, אז 'דיוקן האמן כאיש צעיר' של ג'יימס ג'ויס".

מהו סרט הקולנוע האהוב עליך?
"'הטנגו האחרון בפריס' של ברנרדו ברטולוצ'י עם המוסיקה המופלאה של הסקסופוניסט הארגנטינאי גאטו ברבייירי".

אילו יכולת לפגוש כל אדם חי לכוס קפה בת שעה, במי היית בוחר?
"במאי הקולנוע בילי ווילדר. גם חכם וגם מצחיק".

מיהו המשפטן, חי או מת, שאותו אתה מעריץ?
"קיבלתי חלק מהחינוך המשפטי שלי בארצות הב־רית, ולכן התשובה שלי היא קרל לואלין, שהיה המנהיג האינטלקטואלי של הריאליסטים האמרי־קאים, וגם עסק בדיני חוזים".

מי המרצה מתקופת לימודיך שהותיר/ה בך את הרושם עז ביותר?
"'המורה לחיים' שלי היה דוד זליקוביץ ז"ל, שהיה המורה שלי למתמטיקה בתיכון. שילב שליטה במדעי הטבע ובמדעי הרוח. לימד בהתלהבות עצומה. כל גינוניו היו הפוכים מאלה של המאצ'ו, שדמותו שלטה בימים ההם בתרבות הישרא־לית. כולנו היינו 'שפוטים' שלו. שנים אחדות אחר כך נעשה פרופסור לפילוסופיה של המדע באוניברסיטת בר אילן".

מהו ההישג הגדול ביותר שלך?
"אני מקווה שהצלחתי לאזן כהלכה עבודה עם מש־פחה".

מהי החרטה הגדולה ביותר שלך?
"כמו כל אדם, גם אני צובר לעתים חרטות קטנות".

מאיזה הרגל היית שמח להיפטר?
"ההגעה לפגישות מוקדם ממה שצריך. אני חושש שאני סובל מדייקנות זמנים כפייתית. אני מנסה לה־בין מאיפה זה בא, אבל לא כל כך מצליח".

מהו המוטו שלך?
"Speak softly but carry a big stick – דברים שאמר הנשיא טדי רוזוולט לשר החוץ שלו בדרך למשא ומתן מדיני". ■